

Załącznik
do Uchwały Nr LXXVI/389/2023
Rady Powiatu Łosickiego
z dnia 29 listopada 2023 r.

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
DOMOWEJ I OCHRONY OSÓB
DOZNAJĄCYH PRZEMOCY DOMOWEJ
NA LATA 2023 - 2028**

Łosice,

Spis treści

Wstęp	str. 2-3
I. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej	str. 3-8
II. Mity i stereotypy na temat przemocy domowej	str. 9-11
III. Przemoc w rodzinie w dokumentach prawnych	str. 11-13
IV. Nasze prawa	str. 14
V. Cele programu	str. 14
VI. Obszary działań	str. 14
VII. Odbiorcy działań	str. 15
VIII. Przewidywane efekty realizacji Programu	str. 15
IX. Realizatorzy	str. 16
X. Monitorowanie	str. 16
Zakończenie	str. 17

Wstęp

Zjawisko przemocy domowej od wielu lat uważane jest za istotny problem społeczny. Najczęściej ofiarami przemocy domowej są kobiety i dzieci, czy też osoby starsze. Zauważalnym jest, iż ludzie niechętnie przyznają się do przemocy wewnątrz rodziny. Występuje w rodzinach o zróżnicowanym statusie społecznym, zazwyczaj zdarza się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu osób. Przemoc jest demonstracją siły i chęci przejęcia kontroli nad drugą osobą. Przemoc domowa jest zjawiskiem coraz bardziej widocznym i niepokojąco narastającym. Bywa skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, która jest kwalifikowana do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

Przemoc domowa powoduje u ofiary niską samoocenę, poczucie bezsilności i bezradności, ciągły niepokój, depresję oraz choroby związane ze stresem. Doznawanie lub bycie świadkiem przemocy przez dzieci prowadzi do nieodwracalnych skutków, które mogą objawić się dopiero w życiu dorosłym.

Rodzina jest miejscem, w którym kształtuje się osobowość, system wartości i styl życia człowieka. Dbanie o odpowiednie relacje wewnątrz rodzinne, ochrona dóbr osobistych, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa jest także zadaniem państwa, dlatego też **niezbędne jest objęcie pomocą i wsparciem ofiar przemocy, a także podjęcie stanowczych działań wobec sprawców**, by przemoc nie powtarzała się. Zmniejszenie zjawiska przemocy domowej, objęcie specjalistyczną pomocą i wsparciem ofiar przemocy, a także podjęcie stosownych działań wobec sprawców przemocy, tak aby przemoc się nie powtarzała jest nadrzędnym celem, który powinien umacniać koncepcję podmiotów publicznych w tym zakresie. Przede wszystkim należy wnikliwie zrozumieć złożoności zjawisk występujących w życiu rodzinnym, jak również wdrożyć szczególną troskę i rozwagę. Aby skutecznie przeciwdziałać w tym zakresie należy podejmować działania systemowe.

Na terenie powiatu łosickiego działają instytucje, które udzielają pomocy osobom poszkodowanym w wyniku przemocy, są to między innymi: policja, ośrodki pomocy społecznej, służba zdrowia. Jednostki te najczęściej zajmują się niesieniem pomocy osobom doznającym przemocy domowej lub będącym świadkiem przemocy. Osoba doznająca przemocy objęta jest bezpłatną pomocą w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej szczegółowo określa zakres prowadzonej pomocy.

Mało powszechne jest podejmowanie współpracy ze sprawcą stosującym przemoc domową, wobec której powinno stosować się środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy domowej, a także programy korekcyjno-edukacyjne czy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową.

Reasumując, zatem zadaniem państwa jest ochrona rodziny przez zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony najbliższych.

I. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej

1. Definicja przemocy domowej

Zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.) przemoc domowa to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia;
- naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną;
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę;
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej;
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

2. Pomoc udzielana osobom doznającym przemocy domowej:

Osobom doznającym przemocy domowej udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- interwencji kryzysowej i wsparcia;
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy

domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej;

- zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

3. Cechy charakterystyczne przemocy domowej:

- przemoc domowa jest **intencjonalna** – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- **siły są nierównomierne** – sprawca przemocy jest silniejszy od ofiary; w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą.
- **działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej** – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary;
- **powoduje cierpienie i szkody fizyczne lub psychiczne** – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary, szkody mogą być wymierne albo nie, widoczne lub niedostrzegalne, natychmiastowe, czy też odroczone w czasie.

4. Przykłady przemocy domowej:

- destruktywna krytyka i słowne ubliżanie: np. krzyki, drwiny, oskarżanie, wyzwiska, werbalne groźby;
- taktyka nacisków: dąsanie się, grożenie (niedawaniem pieniędzy, wyłączaniem telefonu, zabranieniem samochodu, popełnieniem samobójstwa, zabranieniem dzieci, złożeniem na ofiarę skargi do instytucji socjalnych);
- brak szacunku: ustawiczne upokarzanie ofiary przy innych, nieodpowiadanie na pytania ofiary, zabieranie pieniędzy bez pytania, odmowa pomocy przy dzieciach czy pracach domowych;
- nadużycie zaufania: kłamstwa, okazywanie zazdrości, zdradzanie, niedotrzymywanie obietnic i wspólnych uzgodnień;

- izolowanie: podsłuchiwanie lub blokowanie rozmów telefonicznych, mówienie, dokąd wolno i dokąd nie wolno chodzić ofierze, uniemożliwianie jej kontaktów z przyjaciółmi czy rodziną;
- nękanie: śledzenie i sprawdzanie ofiary, otwieranie listów, ustawiczne sprawdzanie, z kim ofiara się kontaktuje, zawstydzanie ofiary przed innymi;
- groźby: agresywna gestykulacja, wykorzystywanie przewagi fizycznej do zastraszania ofiary, niszczenie rzeczy ofiary, tłuczenie przedmiotów, walenie w ściany, grożenie zabiciem lub skrzywdzeniem ofiary albo dzieci;
- przemoc seksualna: gwałcenie (zmuszanie siłą i groźbą czy zastraszaniem do współżycia płciowego, współżycie wtedy, gdy ofiara tego nie chce), upokarzające traktowanie z powodu orientacji seksualnej;
- przemoc fizyczna;
- Wypieranie się: zaprzeczanie zarzutom złego traktowania, wmawianie ofierze, że sama ponosi winę za złe traktowanie, okazywanie przy innych dobroci i cierpliwości, płacz i błaganie ofiary o przebaczenie, przyrzekanie, że to się już więcej nie zdarzy.

5. Czynniki ryzyka przemocy domowej:

- **normy społeczne i kulturowe** - przemoc domowa jest skutkiem wielowiekowego, społecznego przyzwolenia na krzywdzenie osób najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. Ponadto silne przekonanie, że wszystko, co się dzieje w rodzinie należy do sfery prywatności z jednej strony wywołuje poczucie bezkarności osoby stosującej przemoc i bezradności osoby doznającej przemocy, a z drugiej – nasila niechęć innych osób do ingerowania w „cudze sprawy rodzinne”.
- **dziedziczenie wzorca przemocy** – przemoc domowa bywa przekazywana z pokolenia na pokolenie. Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub przemocy tej doznają. Uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów. Jednak uczeniu się i naśladowaniu podlega jedynie pewien rodzaj agresywnej relacji, a nie konkretne zachowanie, np. bicie w określony sposób lub określonym narzędziem.
- **uzależnienie i nadużywanie alkoholu** - większość osób stosujących przemoc domową jest pod wpływem środków odurzających (alkoholu i narkotyków). Osłabiają one kontrolę własnych zachowań, zwiększają prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburzają ocenę sytuacji i mogą powodować błędną

interpretacje zachowań innych osób. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że osoby stosujące przemoc często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Warto jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy.

- **środowisko społeczne** - istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy domowej jest stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. Osamotnienie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, izolacja, brak wsparcia z zewnątrz – osobistego lub instytucjonalnego – w sposób znaczący może wpływać na nasilenie zachowań związanych z przemocą.

6. Mechanizmy przemocy domowej:

- **syndrom wyuczonej bezradności** - to bezradność, która pojawia się w wyniku nabytych doświadczeń. Zwykle osoba doznająca przemocy poszukuje pomocy dla siebie. Często jednak okazuje się, że działania mające ją ochronić, nie skutkują i nie przynoszą oczekiwanych przez nią efektów. Nabiera przekonania, że cokolwiek zrobi, to i tak nie zmieni to jej sytuacji. Ma poczucie, że jest krzywdzona, źle traktowana, że znęcanie się nad członkiem rodziny jest przestępstwem, jednak nie jest w stanie zmotywować się do działania.
- **zjawisko prania mózgu** – polega na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. Działanie służące temu, aby członkowie rodziny funkcjonowali zgodnie z życzeniem osoby, która stosuje przemoc. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się osobie stosującej przemoc domową. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.
- **zespół stresu pourazowego** - Zaburzenia lękowe PTSD występują u ofiar napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych. Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u ofiar zjawisk naturalnych (powódź, huragan). Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natrączywe wspomnienia, koszmary senne.

- **proces wiktylizacji** - każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa, swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera, siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doznająca przemocy domowej czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy i wsparcia. Takie zachowanie przedstawicieli instytucji i służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem osoby doznającej przemocy nazywamy wtórnym zranieniem.
- **syndrom sztokholmski** - takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedna z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński. W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u osób doznających przemocy domowej. Są one wdzięczne za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju i namiastkę uczucia ze strony krzywdzącego je partnera, a czasem nawet za to, że żyją.
- **mechanizm psychologicznej pułapki** - wiele osób odczuwa zdziwienie, kiedy dowiaduje się, że osoba doznająca przemocy domowej tkwi w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i w którym nie respektuje się jej praw. Tymczasem osoba doznająca przemocy domowej żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej ze związku zrezygnować.

7. Konsekwencje przemocy domowej:

- zaniżone poczucie wartości;
- przekonanie o nieważności swoich potrzeb, marzeń, planów;
- poczucie braku wpływu na własne życie, braku siły, mocy wewnętrznej;

- rozwinięta silna zależność;
- bierność, przekonanie, że nic nie zmieni mojej sytuacji;
- obniżony nastrój, drażliwość;
- dolegliwości psychopatyczne;
- brak szacunku do siebie;
- poczucie winy, obwinianie siebie za akty przemocy;
- zaburzenia snu;
- zaburzenia lękowe;
- zaburzenia depresyjne.

8. Cykl przemocy domowej

Przemoc nie jest czynem jednorazowym. Znacznie częściej jest procesem o długiej, nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości.

Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- **faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężenia sytuacji konfliktowych,
- **faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji,
- **faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony sprawcy, okazywania żalu, jednak bez specjalistycznej pomocy kończy się to nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy.

Przemoc jest doświadczeniem traumatycznym, z którego wynikają następujące konsekwencje:

- zaburzenia zachowania;
- zaburzenia adaptacyjne;
- zaburzenia osobowości;
- urazy a także śmierć na skutek odniesionych urazów;
- samobójstwa;
- uzależnienia;
- problemy z nauką.

II. Mity i stereotypy na temat przemocy domowej

W wielu społeczeństwach zaobserwować można brak reakcji na problem przemocy domowej. Wynika to z funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat przemocy, które pokazują fałszywy obraz problemu. Usprawiedliwiają one stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności, czy okrucieństwa wobec bliskich. Dla sprawcy są sygnałem o społecznym przyzwoleniu na przemoc. Do najczęściej spotykanych mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie należą stwierdzenia:

- ***„Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”, „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”;***

Niektóre osoby nie potrafią poradzić sobie z problemami rodzinnymi bez ingerencji osób postronnych. Z drugiej strony wstydzą się lub boją mówić o tym, co dzieje się w domu. Interwencja z zewnątrz może niejednokrotnie zapobiec tragedii.

- ***„Przemoc dotyczy tylko rodzin z marginesu społecznego”;***

Doświadczenie przemocy nie jest zależne od statusu społecznego, zdarza się także w tzw. „dobrych domach”.

- ***„Oznaką przemocy są widoczne ślady na ciele ofiar”;***

Przemoc fizyczna pozostawiająca ślady na ciele ofiary jest tylko jedną z form przemocy. Inne formy przemocy dezintegrują funkcjonowanie emocjonalne człowieka.

- ***„Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”;***

Alkohol jest jednym z czynników „wyzwalających” przemoc, usprawiedliwieniem jej, ale nie jest przyczyną agresji. Sprawcy przemocy w rodzinie nie zawsze są pod wpływem alkoholu.

- ***„Ofiara przemocy wyraża na nią zgodę, gdyby było inaczej odeszłaby od sprawcy”;***

Często ofiara przemocy jest tak osaczona i zastraszona przez sprawcę, iż nie widzi możliwości zmienienia sytuacji, w jakiej się znalazła. Niejednokrotnie problemem jest brak samodzielności finansowej i schronienia.

- ***„Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że sobie na to zasłużył”;***

Za przemoc zawsze winę ponosi sprawca. Niezależnie od zachowania ofiary będzie on w stosunku do niej agresywny.

- ***„Gwałt w małżeństwie nie istnieje”.***

Przemoc seksualna ma miejsce także w małżeństwie. Jest to niezgodne z prawdą. Przemoc może mieć miejsce we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego. Pamiętać również należy, iż zgodnie z prawem przemoc,

wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, na które każdy ma prawo, a nawet obowiązek reagować. Świadectwem przemocy są nie tylko widoczne na ciele urazy – przemoc psychiczna nie pozostawia śladów. Osoby doznające przemocy znajdują się w bardzo trudnej sytuacji. Pozostawanie w związku pełnym krzywdzenia wynika między innymi z wyznawania tradycyjnych wartości takich jak miłość, trwałość małżeństwa, mylnego przeświadczenia, że sprawca jest dobry dla dzieci, gdyż ich nie bije, przekonania o zależności ekonomicznej od sprawcy i niemożności samodzielnego funkcjonowania, wiary w obietnice sprawcy, że się zmieni, nieracjonalnego obwiniania się za przemoc, czy też braku wiedzy na temat miejsca, gdzie osoba dotknięta przemocą może znaleźć bezpieczne schronienie i specjalistyczną pomoc.

Badania, wiedza naukowa, ale też kampanie społeczne i działalność wielu instytucji zajmujących się pomocą i wsparciem osób doznających przemocy obalają stereotypy i dowodzą, że:

- przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze jak przemoc wobec obcych osób; bycie małżeństwem czy mieszkanie razem pod jednym dachem w wolnym związku nie daje nikomu prawa do stosowania przemocy, nie zwalnia z odpowiedzialności prawnej, każdy ma prawo a nawet obowiązek reagować na przestępstwo;
- przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego, zdarza się, że lepiej wykształceni sprawcy stosują często bardziej wyszukane formy przemocy;
- nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie, niezależnie od tego, co zrobił lub powiedział, nie wolno poniżać, bić innych ani się nad nimi znęcać;
- przemoc domowa niemal nigdy nie jest wyjątkowym, pojedynczym wydarzeniem, ma tendencje do powtarzania się, niezatrzymana eskaluje i przybiera na sile;
- nawet uzależnienie od alkoholu nie zwalnia od odpowiedzialności za działania dokonywane pod jego wpływem, alkohol może nasilać przemoc i ułatwia jej stosowanie, stanem nietrzeźwości sprawcy próbują usprawiedliwić fakt znęcania się nad rodziną;
- nie tylko siniaki, złamania czy oparzenia świadczą o przemocy, przemoc ma „wiele twarzy” to także poniżanie, obelgi, zmuszanie do określonych zachowań, zastraszanie, grożenie,
- ofiary przemocy nie chcą być źle traktowane przez swoich bliskich, starają się bronić siebie i innych zagrożonych przemocą członków rodzin, chcą przerwać przemoc, ale pozostając

w osamotnieniu, często nie potrafią tego zrobić- będąc w opresji działają często nieracjonalnie, co prowadzi do nasilenia przemocy;

- przemoc domowa to przestępstwo ścigane przez prawo, a nie sprawa rodzinna, Policja jest powołana do ochrony bezpieczeństwa osób, zapobiegania popełnianiu przestępstw i ściganiu sprawców, niezależnie od tego czy osoba doznająca przemocy należy do rodziny, czy nie;
- przemoc jest dążeniem do przejęcia władzy i kontroli nad innymi osobami, nie ma żadnych danych wskazujących na istnienie bezpośredniego związku pomiędzy przemocą a chorobą psychiczną;
- każda osoba niezależnie, czy żyje w związku formalnym, czy nieformalnym, czy jest wolna, ma prawo decydować o swoim życiu intymnym i zrachowaniach seksualnych. Małżeństwo nie zmienia definicji gwałtu, który polega na doprowadzeniu innej osoby do poddania się czynowi nierządnemu lub wykonania tego czynu, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp, definicja ta nie wyklucza małżonków ani innych osób z rodziny sprawcy.

III. Przemoc w rodzinie w dokumentach prawnych

1. Międzynarodowe dokumenty strategiczne dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Problem przemocy w rodzinie został dostrzeżony i zdiagnozowany także w innych państwach na całym świecie, czego wyrazem są podejmowane działania organizacji międzynarodowych, w tym m.in. Organizacji Narodów Zjednoczonych czy też Rady Europy, w celu ograniczenia tego zjawiska.

W szczególności należy tu wskazać na akty prawa międzynarodowego, zmierzające do przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dzieci oraz przemocy w rodzinie, w tym m.in.:

Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ):

- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z dnia 18 grudnia 1979 r.;
- Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.;
- Deklaracja o Eliminacji Przemocy wobec Kobiet z dnia 20 grudnia 1993 r. Rezolucja 48/104 Zgromadzenia Ogólnego ONZ;

- Rezolucja A/54/4 Zgromadzenia Ogólnego ONZ – Protokół Fakultatywny do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z dnia 6 października 1999 r.

Rady Europy:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (85)4 w sprawie przemocy domowej z 26 marca 1985 r.;
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (90)2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z 15 stycznia 1990 r.;
- Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie;
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec.(2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z 30 kwietnia 2002 r.;
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 11 maja 2011 r.

Unii Europejskiej:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW;
- Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję Rady 2001/220/ WSiSW.

2. Podstawy prawne w Polsce

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie swe uwarunkowania prawne ma przede wszystkim w **ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.)** oraz Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Inne akty prawne niezbędne do realizacji Programu to:

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz.U. z 2020 r., poz. 1359 ze zm.);

- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Postępowania Karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.);
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023r., poz. 2268 901 ze zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 165 ze zm.).

3. Inne dokumenty

Dokumentami określającymi opcje poszczególnych dziedzin życia powiatu, w tym społecznego, mającymi bezpośredni i pośredni wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych są:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Łosickim na lata 2021 – 2026.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zadania przeciwdziałania przemocy domowej są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego.

Do zadań Powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;
- 3) opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;

4) wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz ich ukończeniu.

IV. Nasze prawa

Należy pamiętać, że każdy człowiek niezależnie od płci, wieku, stanu zdrowia, pochodzenia, czy wyznania, ma prawo do godnych warunków życia, poszanowania własnej osoby, indywidualności, do realizowania się w życiu osobistym, społecznym i zawodowym. Nikt nie musi być idealny, każdy ma prawo do błędów. W przypadku braku możliwości lub nieumiejętności rozwiązania problemu z wykorzystaniem potencjału własnego ma prawo zwrócić się o adekwatną pomoc.

V. Cele programu

Celem głównym programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Ma on ograniczyć skalę problemu i skutków przemocy domowej. Istotnym jest podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych zarówno na ochronę ofiar przemocy, jak i na edukowanie osób stosujących przemoc domową i korygowanie agresywnych postaw i zachowań.

Cele szczegółowe:

1. Podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy domowej poprzez konferencje i spotkania na ten temat, działania propagujące pozytywne postawy w stosunkach międzyludzkich.
2. Szkolenie służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.
3. Działania w zakresie udzielenia pomocy osobom dotkniętym przemocą domową poprzez wsparcie instytucji takich jak : OPS, PCPR, Policja, organizacje pozarządowe, ośrodki zdrowia.
4. Oddziaływanie na sprawców przemocy domowej poprzez realizację programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

VI. Obszary działań

Cele działań i przewidywane efekty realizacji odnoszą się do obszarów:

- **profilaktyka** – promowanie wartości rodzinnych, rozwijanie umiejętności interpersonalnych;

- **edukacja** – przekazywanie wiedzy na temat zjawiska przemocy domowej, jego skutków, informowanie o możliwych formach pomocy;
- **interwencja** – przerwanie przemocy domowej, ochrona ofiar, izolacja i oddziaływania na sprawców przemocy domowej;
- **wspieranie** – przeciwdziałanie poczuciu osamotnienia i bezradności u ofiar przemocy domowej, uświadamianie praw i możliwości rozwiązania problemu poprzez pomoc psychologiczną, prawną i socjalną.

VII. Odbiorcy działań

Program dedykowany jest w szczególności do mieszkańców Powiatu Łosickiego, a zwłaszcza do:

- osób doświadczających przemocy domowej tj. dzieci, młodzieży, partnerów, współmałżonków, osób starszych czy niepełnosprawnych;
- sprawców przemocy;
- świadków przemocy domowej;
- osób zagrożonych przemocą domową;
- przedstawicieli władz lokalnych, instytucji oraz służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

VIII. Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy domowej.
2. Odpowiednie przygotowanie osób pomagających ofiarom i sprawcom przemocy domowej.
3. Spadek liczby przypadków przemocy domowej.
4. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową.
5. Niwelowanie skutków przemocy domowej.

IX. Realizatorzy

Działania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy powinny być prowadzone we wszystkich jednostkach na terenie powiatu, które w ramach swoich działań zajmują się ochroną, czy też wsparciem rodziny i jej członków. Niezbędna jest chęć

współpracy między osobami i instytucjami działającymi we wskazanym obszarze. W pracy należy stosować się do zasad:

- **interdyscyplinarności**, zgodnie z którą wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów o różnych zawodach, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji; kluczowa jest praca zespołowa i współpraca;
- **kompleksowości**, z uwagi na fakt, iż przemoc jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym.

Realizatorami Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony osób doznających przemocy domowej są;

1. Starostwo Powiatowe w Łosicach;
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łosicach.

Instytucjami współpracującymi przy realizacji tego programu są:

1. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Łosickiego;
2. Policja;
3. Sądy, Prokuratura oraz kuratorzy zawodowi i społeczni;
4. Placówki oświatowe;
5. Organizacje pozarządowe działające na rzecz rodziny;
6. Zakłady Opieki Zdrowotnej;
7. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

X. Monitorowanie

Składanie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Radzie Powiatu Łosickiego raportu z realizowanych działań, po zakończonym roku budżetowym.

Zakończenie

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej podejmowanie interwencji w środowisku odbywa się na podstawie procedury „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową. Procedura "Niebieskiej Karty" obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej.

Nikt nie ma prawa znęcać się, poniżać, bić innych. Dlatego też przemoc domowa jest przestępstwem. Każdy, kto wie lub jest świadkiem tego zjawiska powinien poinformować o tym odpowiednie służby, które są zobowiązane do ochrony ofiar i udzielenia wszechstronnej pomocy.

W związku z powyższym konieczne jest podjęcie szerokiego, dobrze zorganizowanego programu przeciwdziałania przemocy domowej. Jego realizacja powinna wpłynąć na poprawę stanu bezpieczeństwa życia codziennego rodziny.

Zakładając, że realizacja niniejszego programu będzie stanowiła wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy domowej będzie przebiegać wielopoziomowo we wszystkich instytucjach i organizacjach zobligowanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, oczekuje się, iż przyczyni się on do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych zjawisk patologicznych oraz poprawy kondycji rodzin.

PRZEWODNICZĄCA
Rady Powiatu Łosickiego
Urszula Sadowska